

MUJASSAM NUQSONLI BOLALARNING OTA-ONALARI BILAN MASLAHAT VA HAMKORLIK MASALALARINI TASHKIL QILISH

I.S.Isodullayeva – FarDu o'qituvchisi

D.I.Karimjonova – FarDu talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mujassam nuqsonli bolalarning ota-onalari bilan maslahat va hamkorlik masalalari haqida to'liq ma'lumot berib o'tilgan. Mujassam nuqsonli bolalarning kasalliklari, ularning pedagogik va psixologik holatlari va ularning oldini olish haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: bosh miya, anomal bolalar, nevrologik sabablar, kompleks nuqsonli bolalar, nogironlik, jismoniy cheklovlar, ijtimoiy moslashuvlar, rehabilitatsiya.

Dunyodagi 500 million aholining 10 foizi nogironlardir. Shular jumlasiga mujassam nuqsonli anomal bolalar ham kiradi. Mujassam nuqsonli anomal bolalarda bir necha nuqson birgalikda kuzatiladi. Ular kompleks nuqsonli bolalar kategoriyasi deb ham nomlanadi. Onalar va bolalar salomatligini yaxshilash, nogironlikni oldini olish, ekologik munosabatni yanada barqarorlashtirish yuzasidan mamlakatimizda ishlar olib borilmoqda. Respublikada kasal bolalar tug'ilish ko'rsatkichi 1000 ta aholiga nisbatan 1991 - yildagi 34,5 foizdan 2000-yilda 21,4 foizga kamaydi.

Mujassam nuqsonli bola — bu tug'ma yoki keyinchalik kelib chiqqan jismoniy cheklovlari bo'lgan boladir. Bu cheklovlar bolaning harakatlanishi, tana tizimlari yoki fiziologik funksiyalariga ta'sir qilishi mumkin.

Masalan:

1. Oyoq yoki qo'l shikastlanishi.
2. Mushaklar yoki suyak tizimi bilan bog'liq nogironliklar
3. Nevrologik sababli harakat qiyinchiliklari
4. Sezilarli jismoniy cheklovlar bilan tug'ilgan holatlar

Mujassam nuqsonlar quyidagi omillar sababli yuzaga kelishi mumkin:

1. Homiladorlik davridagi kasalliklar (infeksiyalar, zaharlanish)
2. Irsiy omillar
3. Tugʻruq jarayonidagi asoratlar
4. Erta yoshdagi ogʻir kasalliklar yoki miya shikastlanishi
5. Baxtsiz hodisalar

Mujassam nuqsonli bolalarda:

- Harakat rivojlanishi sekinlashgan boʻlishi mumkin
- Nutq shakllanishi kechikadi
- Mustaqil faoliyatda qiyinchiliklar kuzatiladi
- Ijtimoiy moslashuv jarayoni murakkabroq kechadi

Lekin har bir bola individual hisoblanadi. Toʻgʻri yondashuv va yordam bilan ularning imkoniyatlari kengayadi.

Mujassam nuqsonli bola — bu bir vaqtning oʻzida bir nechta jismoniy yoki ruhiy rivojlanish nuqsonlariga ega boʻlgan boladir. Yaʼni bunday bolada faqat bitta emas, balki ikki yoki undan ortiq rivojlanishdagi cheklanishlar mavjud boʻladi. Masalan, harakat nuqsoni nutq buzilishi bilan birga kelishi, eshitish qobiliyati pasayishi aqliy rivojlanishdagi kechikish bilan kuzatilishi yoki koʻrish va harakat bilan bogʻliq muammolar birgalikda namoyon boʻlishi mumkin.

Mujassam nuqsonlarning kelib chiqish sabablari turlicha boʻladi. Ular homiladorlik davrida onaning ogʻir kasalliklari, infeksiyalar yoki zaharlanishlar sababli yuzaga kelishi mumkin. Shuningdek, irsiy omillar, tugʻruq jarayonidagi asoratlar, erta yoshdagi ogʻir kasalliklar, miya shikastlanishi yoki baxtsiz hodisalar ham bunga sabab boʻladi.

Bunday bolalarning rivojlanishi odatda sekinroq kechadi. Ular mustaqil harakatlanish, gapirish, oʻqish yoki kundalik hayot koʻnikmalarini egallashda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Ijtimoiy moslashuv jarayoni ham

murakkabroq bo'ladi. Shunga qaramay, har bir bola individual hisoblanadi va to'g'ri yondashuv orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Mujassam nuqsonli bolalar uchun maxsus ta'lim va tarbiya muhim ahamiyatga ega. Ular bilan defektolog, logoped, psixolog va reabilitolog mutaxassislar ishlashi tavsiya etiladi. Ko'pincha individual ta'lim dasturi tuziladi va bolaning imkoniyatlariga mos metodlar qo'llanadi. Inklyuziv ta'lim muhiti ham ularning jamiyatga moslashishiga yordam beradi.

Oila va jamiyatning qo'llab-quvvatlashi bunday bolalar hayotida katta rol o'ynaydi. Mehr-muhabbat, sabr-toqat va tushunish ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Eng muhimi, mujassam nuqson bolaning qobiliyatsizligini anglatmaydi. To'g'ri reabilitatsiya, ta'lim va ijtimoiy yordam orqali ular ham jamiyatda o'z o'rnini topishlari va muvaffaqiyatga erishishlari mumkin.

Mujassam nuqsonli bolalarni tarbiyalash va qo'llab-quvvatlash jarayonida ota-onalarning roli nihoyatda muhimdir. Bola rivojlanishidagi har qanday yutuq, avvalo, oiladagi muhit, mehr-muhabbat va to'g'ri yondashuvga bog'liq. Shu sababli ota-onalar nafaqat farzandini parvarish qilishi, balki mutaxassislar bilan yaqindan hamkorlik qilishi ham zarur.

Avvalo, ota-onalar bolaning holatini to'g'ri qabul qilishi kerak. Ruhiy tushkunlikka tushmaslik, bolani boshqalar bilan solishtirmaslik va uning imkoniyatlariga ishonish muhimdir. Ijobiy munosabat bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Har bir kichik yutuqni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash tavsiya etiladi.

Mutaxassislar bilan hamkorlik alohida ahamiyatga ega. Defektolog, logoped, psixolog, shifokor va reabilitologlar bilan muntazam aloqada bo'lish, ularning tavsiyalarini uy sharoitida ham davom ettirish kerak. Masalan, logoped tavsiya qilgan nutq mashqlarini uyda takrorlash yoki fizioterapiya mashqlarini muntazam bajarish bolaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ota-onalar ta'lim muassasasi bilan ham hamkorlik qilishi lozim. O'qituvchilar bilan doimiy muloqot qilish, bolaning o'qish jarayonidagi qiyinchiliklari va yutuqlarini muhokama qilish, zarur bo'lsa individual ta'lim rejasini birgalikda ishlab chiqish samarali natija beradi. Inklyuziv ta'lim sharoitida bu hamkorlik yanada muhim hisoblanadi.

Shuningdek, ota-onalar bolaning mustaqilligini rivojlantirishga e'tibor qaratishi kerak. Kundalik hayot ko'nikmalarini (kiyinish, ovqatlanish, tartib saqlash) asta-sekin o'rgatish, ortiqcha yordam bermasdan, imkon qadar o'ziga ishontirish tavsiya etiladi. Bu kelajakda bolaning jamiyatga moslashuvini osonlashtiradi.

Yana bir muhim jihat — ota-onaning o'zi uchun ham psixologik yordam va qo'llab-quvvatlash topishi. Zarur bo'lsa, psixolog bilan maslahatlashish yoki boshqa ota-onalar bilan tajriba almashish foydali bo'ladi. Chunki kuchli va xotirjam ota-ona bola uchun eng katta tayanch hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, mujassam nuqsonli bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish jarayoni sabr-toqat, mehr-muhabbat va ongli yondashuvni talab qiladi. Bunday bolalar boshqa bolalardan faqat rivojlanish sur'ati yoki ayrim imkoniyatlari bilan farq qiladi, lekin ular ham his-tuyg'uga, e'tiborga, muvaffaqiyatga va jamiyatda o'z o'rniga ega bo'lishga haqlidir. Eng muhimi, ota-onalar bolaning holatini to'g'ri qabul qilib, uni boricha sevishi va qo'llab-quvvatlashi zarur.

Ota-onalar va mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlik doimiy va tizimli bo'lishi kerak. Uyda bajariladigan mashqlar, ta'lim muassasasidagi ishlar va reabilitatsiya jarayoni bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lsa, natija samaraliroq bo'ladi. Har bir kichik yutuqni qadrlash, bolani ruhlantirish va uning mustaqilligini oshirish kelajakdagi ijtimoiy moslashuviga katta yordam beradi.

Shuningdek, ota-onalar farzandining kuchli tomonlarini aniqlab, shu yo'nalishda rivojlantirishga harakat qilishi lozim. Chunki har bir bola ma'lum

qobiliyat va salohiyatga ega. To'g'ri yo'naltirish orqali ularning iqtidorini ochish mumkin. Jamiyatning ijobiy munosabati, inklyuziv ta'lim va teng imkoniyatlar esa bunday bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini yanada mustahkamlaydi.

Eng asosiysi, mujassam nuqson — bu hayotning oxiri emas, balki alohida e'tibor va yondashuvni talab qiladigan holatdir. Mehr, sabr, bilim va hamkorlik orqali bunday bolalar ham baxtli, mazmunli va faol hayot kechirishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Po'latova. P .M. "Maxsus pedagogika".- Toshkent O'qituvchi nashriyoti ,2014
2. Mamedov K.M. "Defektologiya asoslari".-Toshkent: fan va texnologiya, 2016
3. Nurkeldiyeva D.A. "Inklyuziv ta'lim nazriyasi va amaliyoti"- Toshkent, 2019.